

ಕಿಟೆಲರ್ ನಿಘಂಟು – ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಡಾ. ಪುಷ್ಪಾ ಬಸನಗೌಡರ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಮಹಾಂತ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಸಾರಾಂಶ: (Abstract)

14ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಭಿನವ ಮಂಗರಾಜನು ತನ್ನ ಕೃತಿ – “ಅಭಿನವಾಭಿಧಾನ” ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಘಂಟುವಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನಿಘಂಟು ಎಂದರೆ – ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಶಬ್ದದ ನಾನಾರ್ಥ, ನಿಷ್ಪತ್ತಿ, ಇತಿಹಾಸ, ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ, ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ನಿಘಂಟು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕಿಟೆಲರ್ ನಿಘಂಟುವಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು (Keywords): ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಭಾಷೆ, ನಿಘಂಟು, ಶಬ್ದಕೋಶ, ಪದಕೋಶ, ಕಿಟೆಲ್

ಪೀಠಿಕೆ

ಪಡೆದ ತಾಯಿಯಂತೆ ಅಲಂಕಾರದ ಅಂದಮನೀವುದು

ಅಡರ್ದ ಪಿತನಂತೆ ಲಕ್ಷಣ ಸುಶಬ್ದಮನೀವುದು

ಒಡೆಯನಂತೆ ಪದಾರ್ಥಮನೀವುದು ಅಂಗನೆಯಂತೆ /

ಭಾವರಸಗಳನೀವುದು ಕಡುಗರುವಿನಂತೆ

ವಿಭಕ್ತಿ ಲಿಂಗಮನೀವುದು ಒಡನಾಡಿಯಂತೆ

ತಾತ್ಪರ್ಯ ಅರ್ಥಮನೀವುದು ಎಂದು

ಒಡರಿಸಿದನು ಅಭಿನವ ನಿಘಂಟನು ಅಭಿನವ ಮಂಗನು

ಅಭಿನವ ವಿಲಾಸದಿಂದೆ.

ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾರ್ಥ ಪದಕೋಶ, ಸಮಾನಾರ್ಥ ಪದಕೋಶ, ವಿರೋಧಾರ್ಥ ಪದಕೋಶ, ವೃತ್ತಿಪದಕೋಶ, ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕ ಪದಕೋಶ, ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ, ಪದಕೋಶ, ದೇಶೀಯ ಹಾಗೂ ವಿದೇಶೀಯ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳು, ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಕೋಶ, ಬಹುಭಾಷಾ ಪದಕೋಶ, ದ್ವಿಭಾಷಾಕೋಶ, ತೌಲನಿಕಪದ,

Please cite this article as: ಪುಷ್ಪಾ ಬಸನಗೌಡರ. (2025). ಕಿಟೆಲರ್ ನಿಘಂಟು – ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ: ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 7(2). ಪು.ಸಂ. 15-23

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪದ, ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪದ, ಗಾದೆ, ಒಗಟು ನುಡಿಗಟ್ಟು, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೋಶಗಳಿವೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಿಘಂಟು ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವು ಕ್ರಿ.ಶ. 10ನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಕವಿರನ್ನನ “ರನ್ನಕಂದ” ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಲಬ್ಧ ಮೊದಲಕೃತಿ. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ 40-60 ನಿಘಂಟು ಕೃತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಕೋಶ ಒಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳು ನಿಘಂಟಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಿದ್ದರು.

ಈ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ, ಹಳಗನ್ನಡ – ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳು, ಕನ್ನಡ-ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಘಂಟುಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳು, ವೈದ್ಯಕೋಶಗಳು, ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಕೋಶಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀಯರ ಕೊಡುಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿದೇಶೀಯರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಲಿಯುವುದು ತೀರಾ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅಶಿಕ್ಷಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸಲು, ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಜ್ಞಾನದ ತೀವ್ರತೆ ಅಗತ್ಯವೂ, ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಯಿತು. ಈ ತುಡಿತ ವಿದೇಶೀಯರು ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹಾಗಾದರೆ, ವಿದೇಶೀಯರು ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಿದರೇ ಅಥವಾ ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹ, ವರ್ಗೀಕರಣ, ಶಬ್ದದ ಆಯ್ಕೆ, ವೃತ್ತಾಂತಿ ನಿರ್ಧಾರ, ಚಾರಿತ್ರಿಕತೆ, ಶಬ್ದರೂಪ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮುಂತಾದ ನಿಘಂಟು ರಚನಾ ವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದರೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿದೇಶೀಯರು ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು ವಿಲಿಯಂ ರೀವೆ, ಸ್ಯಾಂಡರ್ ಸನ್, ಝಿಗ್ಲರ್, ಕಿಟೆಲ್ ಮತ್ತು ಬುಚರ್.

ವಿಲಿಯಂ ರೀವೆ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ, 1832 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ “A Dictionary and Canarese and English” ಎಂಬುದು ಆಧುನಿಕ ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದರೂಪಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪದಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಿಘಂಟಿನ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಡ್ಯಾನಿಯಲ್ ಸ್ಯಾಂಡರ್‌ಸನ್ ಅವರು 1858ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದರು.

ಎರಡನೆಯ ನಿಘಂಟಿನ ಸಂಪಾದಕರು ಜಾನ್ ಗ್ಯಾರೆಟ್. ಇದು ರೀವೆರವರ ನಿಘಂಟನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ನಿಶ್ಚಿತಕಾಲ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಮಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಘಂಟುಗಳು

ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆಯಾದರೂ ನಿಘಂಟು ರಚನಾ ವಿಧಾನ, ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ, ವರ್ಗೀಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಿಟಿಲ್ ಕನ್ನಡ-ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಶವೇ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ “ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಘಂಟು” ಎಂಬ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿದ್ವತ್ ಸಾಹಸವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಫರ್ಡಿನಾಂಡ್ ಕಿಟಿಲ್ ಜರ್ಮನಿಯ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಷನರಿಗಳು. ಕ್ರಿ.ಶ. 19ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದು, ಇವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ “A Kannada English Dictionary” ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್‌ನಿಂದ 1894ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು “ದ್ವಿಭಾಷಾ ನಿಘಂಟು”. ಒಟ್ಟು 1752 ಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು 4168 ಗಾದೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಬೃಹತ್ ಕೋಶ. ಸತತ 15 ವರ್ಷಗಳ ಕಿಟಿಲ್ ವಾಚ್ಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೇ ಕಿಟಿಲ್ ನಿಘಂಟು.

ಕಿಟಿಲ್ ಕೋಶದ ಆಕರಗಳು

ಸುಮಾರು 1000 ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘವಾದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ ತಳೆದ ವಿವಿಧ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಕಿಟಿಲ್ ಕನ್ನಡದ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾವ್ಯಭಾಗ, ಶಬ್ದ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳು:

ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ, ಅಗ್ಗಳನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಪುರಾಣ, ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಲೀಲಾವತಿ, ಅಭಿನವ, ಪಂಪನ ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತ ಪುರಾಣ, ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ, ಷಡಕ್ಷರನ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ, ಶಬರಶಂಕರ ವಿಳಾಸ ಹಾಗೂ ವೃಷಭೇಂದ್ರವಿಜಯ, ರುದ್ರಭಟ್ಟರ ಜಗನ್ನಾಥವಿಜಯ ಮುಂತಾದವು.

ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳು:

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ, ಭೀಮಕವಿಯ ಬಸವಪುರಾಣ, ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ, ದಾಸರ ಪದಗಳು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ, ಕುಮಾರ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣ, ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ, ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಯ ಕೈವಲ್ಯಪದ್ಧತಿ, ರಂಗನಾಥನ ಅನುಭವಾಮೃತ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನಗಳು ಮುಂತಾದವು.

ಜೊತೆಗೆ ಮುಂಬಯಿ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯ ಐದು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಿಟಿಲ್ ಕೋಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು

ಕಿಟಿಲ್ ನಿಘಂಟು ರಚಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ರೂಪವನ್ನವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಬ್ದ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ

ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತವೂ, ಅಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಕೋಶಗಳನ್ನು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಮೌಖಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೂ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆಯೆಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ ಮುದ್ರಣ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ದಪ್ಪಕ್ಷರದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವು ಸಾಂಕೇತಿಕ, ಗ್ರಾಂಥಿಕ, ಅಚಲ, ಚಲನಶೀಲ, ಕ್ರಿಯಾಪೇಕ್ಷಿ, ಸ್ವೀಕೃತ, ಅಪಭ್ರಂಶ, ಮೂಲ, ಬಾಯ್ಮಾತೃ, ಅಶ್ಲೀಲ ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಪದಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಸಮಗ್ರ ಪದಸಂಪತ್ತನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರು, ಪರಿಚ್ಛೇದ, ಪುಟ, ಪದಸಂಖ್ಯೆ, ಗದ್ಯವಿದ್ದರೆ ಸಾಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶಬ್ದದ ರೂಪ ಇತರ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಶಬ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇತರ ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಒಂದು ಶಬ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಆ ಶಬ್ದವನ್ನು ಒಂದು ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಆಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇತರ ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾ: 'ಕಟ್ಟು' ಪದವೊಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಕನ್ನಡ ಪದದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ ಹೀಗಿದೆ,

1. ಶಬ್ದ - ಕಟ್ಟು
2. ಧ್ವನಿಲಿಪಿ- Kattu
3. ಉಚ್ಚಾರಣೆ - ಕಟ, ಕಡು
4. ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥ - to bind
5. ಇತರ ಶಬ್ದಾರ್ಥ- to tie
6. ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಗಳು- to dress, as a wound, to affix, to yoke, to construct, to build, to form, to fabricate, to compose
7. ಜ್ಞಾತಿ ಶಬ್ದಗಳು - ಕಟ್ಟು - ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳಂ, ತುಳು
ಕಟ್ಟು - ತೆಲುಗು, ಮಲಯಾಳಂ
ಕಡಗು - ತಮಿಳು

ಕಟ್ಟಳೆ – ತಮಿಳು

ಕಟ್ಟಡ – ತೆಲುಗು

8. ಪ್ರಯೋಗಗಳು

ಉರಿ ಹೆಮ್ಮರನ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟಿತು – ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ

ಒನ್ನೆಡೆಯೊಳ್ ಕಟ್ಟುವುದೆ ಪಿರಿಯ ಪುಲಿಯುಮಂ ಕವಿಲೆಯುಮಂ? ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ

ಸಪ್ತ ದ್ವೀಪಂಗಳಂ ನೀ ಕಟ್ಟಿಕೊಣ್ಣು – ಚೆನ್ನ ಬಸವಪುರಾಣ

ಇನಿತು ಪುಣ್ಯಂಗಳಂ ನೀ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ – ಬಸವಪುರಾಣ

9. ಗಾದೆ ಮಾತು

ಹುರಳಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬನ್ನವಗೆ ಕುದುರೇ ಬೆಲೆಯಾಕೆ?

ಕಟ್ಟಿತನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದವ ಕಟ್ಟನ್ನಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪಬೇಕು

ಅರಸು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಆಟ ಉಣ್ಣೇ?

ಆಳು ಕಟ್ಟಾದವನೇ ಅರಸು, ಕೂಟಿ ಇಕ್ಕಿದವನೇ ದಾತ

ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆ ಮೆಟ್ಟಿಲಿಲ್ಲ, ಅಟ್ಟಿ ಕೊಣ್ಣು ಬನ್ನೆಯೋ ಯಮನೆ?

ಇನ್ನೊಂದು ಪದ 'ಕೆಯ್'

1. ಶಬ್ದ – ಕೆಯ್
2. ಧ್ವನಿಲಿಪಿ – Key
3. ಉಚ್ಚಾರಭೇದ – ಕೆಯ್ಯಿ, ಕೈ ಕೈಯಿ, ಕೈಯ್ಯಿ
4. ಪ್ರಧಾನಾರ್ಥ – The hand
5. ಇತರ ಶಬ್ದಾರ್ಥ – The fore-arm
6. ಸಂಬಂಧಾರ್ಥಗಳು – An elephants trunk, a staff, a pole, a handle, Means, Instrumentality, Handiness, Smallness

7. ಇತರ ಕೋಶಗಳ ಸಮಾನ ಶಬ್ದಗಳು– ಕರ, ಹಸ್ತನಾನಾರ್ಥ ರತ್ನಾಕರ, ತಳ, ತಲ-ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ, ಶಬ್ದಮಂಜರಿ

8. ಜ್ಞಾತಿ ಶಬ್ದಗಳು
 - ಕೈ ತಮಿಳು, ಕೈ ತುಳು
 - ಕಯ್ವಿ, ಕೈಯಿ-ಮಲಯಾಳಂ
 - ಕಯಿ, ಕಯ್ವಿ, ಕೈಚಿಟ್ಟು, ಚಿಟ್ಟಿ
 - ಚೆಯಿ, ಚೆಯ್ವಿ ಚೇ, ಚೇಯಿ-ತೆಲುಗು.
9. ಪ್ರಯೋಗಗಳು
 - ಹಳಗನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳಿಂದ ಕೈಯ್ಯ ಕಂಕರಿಕೆ
 - ಎತ್ತಿದ ಕೆಯ್ಯೊಳ್ ಮುತ್ತಿದಂ (ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ)
 - ಕೆಯ್ ಕಾಲ್ ಇಲ್ಲದವನು
 - ಕೆಯ್ಯ ಕಾಲ ಎಲ್ಲ (ಹಲಾಯುಧ)
 - ಕೆಯ್ಯಕಜ್ಜಿ ಹಗೆಯ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದವನು (ಪುರಸ್ಕೃತ)
 - ಆನೆಯ ಕೆಯಿನ್ನ ಸುರಿಯುವ ಶೀಕರವು-ನಾಚಿರಾಜೇಯ
 - ಕೆಯ್ಯ ಬಗಸೆ-ನಾನಾರ್ಥ ರತ್ನಾಕರ
 - ಸುರಿಗೆ ಮೊದಲಾದುದು ಕೆಯ್ಯಿಂ ಬಿಡಲ್‌ಬಾರದು
 - ಆನೆಯ ಕೆಯ್ಯ ತುನ್ನುರ್ಬನಿ
 - ಆನೆಯ ಕೆಯ್ (ಹಲಾಯುಧ)
10. ಪ್ರಯೋಗ
 - ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೆಯ್ ಮುಂಗೆಯ್ ಮೇಗೆಯ್ ಮೋಣಕೈ ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ, ಬಸವಪುರಾಣ, ದಾಸರಪದ, ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತ ಜೈಮಿನಿಭಾರತ.
11. ಗಾದೆ ಮಾತು
 - ಕೆಯ್ ತೋರಿಸಿ ಅವಲಕ್ಷಣ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಣ್ಣ ಹಾಗೆ

ಕೈಯ್‌ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಿಟೆಲರು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಶಬ್ದವನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗೋಸ್ಕರ ಬಸವಲಾಯಿತು. ಒಂದು ಶಬ್ದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಬೇಕಾದರೆ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳೂ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಬೇಕು. ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಕಾರಣ ಈ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳೇ, ಈ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು ಆಯಾಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಕಿಟೆಲರು ಯಾವೆಲ್ಲ ಮೂಲದಿಂದ 'ಕೆಯ್' ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆಂದು ನೋಡೋಣ.

ಹಳೆಗನ್ನಡ-13, ನಡುಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ-64, ನಿಘಂಟುಗಳು-30, ಹೊಸಗನ್ನಡ-10, ಮೈಸೂರು-71, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ-10, ಜ್ಞಾತಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ-4, ಸಾಮಾನ್ಯ -51 ಒಟ್ಟು 257.

ಕೆಯ್ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳು, ಅವನ್ನು ಕಿಟೆಲರು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದು ಒಂದೆಡೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಯಾರನ್ನೂ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಬಲ್ಲದು. ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡದ ಪದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ, ಲಿಪಿ, ಅರ್ಥ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಾದೆಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಹಿಂದೆ ಅದಕ್ಕಿರುವ ಅರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸಂಪತ್ತಿನ ವರ್ಣ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು, ಪ್ರಪಂಚದ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಿಟೆಲ್ಲರು ಅದ್ವಿತೀಯ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂದರೆ ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ, ಆಕರ ಸಂಗ್ರಹ, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳೂ ಅಂತರ್‌ಶಿಸ್ತೀಯ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದಂತಿದೆ.

ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಬಳಸಿದ ಅಧಿಕಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಆಗ ಅಜ್ಞಾಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಅವುಗಳನ್ನು ತಾಳೆಗರಿ ಓಲೆಗರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಓದಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಅವರ ತಾಳ್ಮೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆಯ ಅಸಾಧಾರಣತ್ವ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ರೂಢಿನುಡಿ ಹಾಗೂ ಗಾದೆಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಈ ನಿಘಂಟಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಡಾ. ಗುಂಡರ್ಪ ಹಾಗೂ ಡಾ. ಕಾಲ್ಡವೆಲ್‌ರ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಚೋದನೆ. ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿದ ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು 420 ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ವೃತ್ತತ್ತಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಕೋಶದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿರುವುದು ಅವರ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಕಕ್ಷವನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೋಶಗಳನ್ನು ಹಲಾಯುಧನ ಅಭಿದಾನ ರತ್ನಮಾಲಾ ಪ್ರೊ. ಎಮ್ ವಿಲಿಯಮ್‌ರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೋಶ, ಅಮರಕೋಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರೆ.ಜೆ.ಪಿ. ರೊಟ್ಟರರ ತಮಿಳು-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಿಘಂಟು, ಕ್ಯಾಂಬೆಲ್‌ರ ತೆಲುಗು-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಿಘಂಟು, ಡಾ.ಗುಂಡರ್ಪ್‌ರ ಮಲಯಾಳಂ-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಿಘಂಟು, ರೇ.ಮ್ಯಾನರ್‌ವರ ತುಳು-ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಿಘಂಟುಗಳ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ಎಚ್. ಮೊಗ್ಗಿಂಗ್, ಎ.ಸಿ. ಬರ್ನಲ್, ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್, ಆರ್ ರೋಸ್ಟ್ ಮುಂತಾದವರ ನೆರವಿನಿಂದ ಎಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಿರುವುದು ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ.

ಹೀಗೆ ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅನೇಕಾನೇಕ ಧಾತುಗಳಿಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ಬಣ್ಣಗಳಿಗೆ, ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ, ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ, ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಗೆ, ಅಂಕಿ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ

ಸಹಸ್ರಾರು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ವಸ್ತ್ರದ ಶಿವಲಿಂಗಪ್ಪ ಎಂಬುವವರು ಕಿಟೆಲ್‌ರಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಾದ ನೂರಾರು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಹೇಳಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-ಧಾರವಾಡದ ಸಂತೆಗೆ ಬಂದ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜೊತೆ ಬೆರೆತು ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿರದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭೇಟಿಯಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಅವುಗಳ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದ ಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರ ಕುರಿತು ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಆಧುನಿಕ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಇಂಥ ವಿಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ನಾವು ಬಳಸುವ ಅಂಕ, ಅಂಜನ, ಅಂದು, ಅಂದಿನ, ಲಿಂಬೆ ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಬಿಂದುವನ್ನು ಬಸಳದೆ, ಪ್ರತಿ ಬಿಂದುವಿಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಐದು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಜ, ಇ, ಣ, ನ್, ಮ್ ಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದುವೇ ಕಿಟೆಲ್‌ರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವು ವಿವರಣಾತ್ಮಕ, ಭಾಷಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ತೌಲನಿಕ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಜಾನಪದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ ಎಂದು ವಿಲಿಯಂ ಮಾಡ್ಡಾ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವು ಮೌಖಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ, ಸಂಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ 4168 ಗಾದೆಗಳು, ಇವುಗಳ ಆಕಾರಾದಿಯಾದ ಉಲ್ಲೇಖ, ಶಬ್ದಾರ್ಥಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣಕ್ಕೆ ಗಾದೆಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಗಾದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಪದಗಳು ಕಿಟೆಲ್‌ಕೋಶದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶಬ್ದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರುವುದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರು ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; “1894ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಈ ನಿಘಂಟು ಇವತ್ತಿಗೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ನಿಷ್ಪುಷ್ಪವಾದ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದ ಮಹಾಶಬ್ದಕೋಶವಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಖಚಿತವೂ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವೂ, ನಿಯಮಬದ್ಧವೂ ಆದ ನಿಘಂಟು ಭರತಖಂಡದ ಯಾವ ದೇಶೀಭಾಷೆಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.”

ಹೀಗೆ ರೀವೆ ಅವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ಯಾಂಡರ್‌ಸನ್‌ರಿಂದ ಪುಷ್ಟಿಗೊಂಡ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಕಿಟೆಲ್‌ರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರತಿಶಬ್ದ, ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ದಾಖಲೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ, ಅರ್ಥಾಂತರ ಅರ್ಥ ವಿಸ್ತಾರಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಸಮಾರೋಪ:

ಕಿಟೆಲ್ ನಿಘಂಟನ್ನು ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಪುನರ್ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ಕಿಟೆಲ್‌ರಿಗೆ ದೊರಕದೇ ಇರುವ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪದಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. ಇದರ ಸಂಪಾದಕರು ಪ್ರೊ.ಎಂ.ಮರಿಯಪ್ಪ ಭಟ್ಟರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಕೋಶಕ್ಕೂ ಕಿಟೆಲ್ ನಿಘಂಟು ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಎಮೆನೋ ಮತ್ತು ಬರೋ ಅವರು ತಯಾರಿಸಿರುವ “ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳ ರೂಪನಿರ್ವಾಚಕ ನಿಘಂಟು” ವಿಗೂ ಕಿಟೆಲ್ ಕೋಶವೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಕಿಟೆಲ್‌ರಿಗೆ ಈ ಕೋಶ ರಚನೆಗಾಗಿ ಟ್ಯೂಬಿಂಗನ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ – ಡಿ.ಲಿಟ್ ಪದವಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಕಿಟೆಲ್ಲರ ಕೋಶ ಆಧುನಿಕ ಕೋಶವಿಜ್ಞಾನದ ಯಾವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಅನನ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಕೋಶವಿಜ್ಞಾನ ಹೇಳುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಿಟೆಲ್‌ರು ಇಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಿಟೆಲ್ಲರ ನಿಘಂಟು ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಘಂಟು' ಎಂಬ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಶಬ್ದವೊಂದರ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುನಾರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ/ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಗೀತಾ ಎಸ್. ನಂದಿಹಾಳ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನರಿಗಳ ಕೊಡುಗೆ
- ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ, ಕೆ.ಎಂ. ರೆ.ಎಫ್. ಕಿಟೆಲ್: ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ
- ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಎಂ.ವಿ. ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ತಾಳ್ತಜೆ ವಸಂತಕುಮಾರ. ಹಣತೆಗೆ ಹನಿ ಎಣ್ಣೆ – ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು – ಕಿಟೆಲ್‌ರ ಕೊಡುಗೆ
- ರಾಜಪ್ಪ ದಳವಾಯಿ. (ಸಂ.) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕೋಶ.